

De aanwezige

DE AANWEZIGE

CATHARINA
IJZELENBERG

Manuzio

© 2020 uitgeverij Aldo Manuzio – Kampen
Manuzio is het literaire label van Aldo Manuzio
www.aldomanuzio.nl

Omslagontwerp: Flashworks
Opmaak binnenwerk: Gewoon Geertje
Redactie: Tewin van den Berg

ISBN 9789492600370
NUR 301

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Erik

*De Zee, de Zee klotst voort in eindeloze deining
De Zee, waarin mijn Ziel zichzelf weerspiegeld ziet;
De Zee is als mijn Ziel in wezen een verschijning
Zij is een levend schoon en kent zichzelf niet.*

Willem Kloos

PROLOOG

ZEELAND, NAZOMER 1981

Carel zat op de derde traprede van boven. Zijn benen staken spierwit uit zijn badjas en de mouwen bedekten zijn armen tot aan zijn polsen. Hij wreef zijn handen, ze waren klam. De barometer stond op elf graden. Regen dreigde. Donkere wolken dreven door de lucht. Hij zag Clara door de trapspijlen heen aan het aanrecht staan. Haar halflange haar zat in de war. Ze droeg een oude spijkerbroek en een T-shirt dat over haar billen viel. Haar schouders schokten.

‘We hebben tijd nodig,’ zei hij.

Ze knikte, draaide zich om en zette twee koppen koffie op de keukentafel.

Hij kwam de trap af, liep naar haar toe en streelde haar rug. ‘Wat ben je weer vroeg op,’ zei hij.

Ze gaf zich over en leunde licht tegen hem aan. Ze dacht aan Alrik, stelde zich voor dat hij als een vogel door de lucht vloog en met andere vogels op de takken van de beukenbomen sprong in het Ommense Bos. Ze zei dat ze vandaag in de tuin aan de gang moesten, hij moest winterklaar gemaakt worden.

Ze dronken koffie aan de keukentafel.

‘Als Kathleen en Mees terug zijn, kunnen zij om beurten de konijnen voeren, vind je niet?’

Ja, dat vond hij ook. Hij keek naar haar. Die strakke lijnen in haar gezicht, die mengeling van verdriet en verbittering. Hij dronk zijn kopje leeg, stond op en ging naar buiten om de Vlaamse reuzen eten te geven.

Buiten lagen de bladeren in hoopjes op de grond. De konijnen, Brom en Kor, drongen zich tegen het gaas van het konijnenhok. Ze merkten niet dat een andere hand hen voedde en schrokten de geweekte broodkorsten op. Hij streelde hun zachte vacht. Alrik was dol op ze geweest, gaf ze elke morgen en avond eten. Boven zijn bed hingen foto’s van de konijnen. Carel wendde zich af en inspecteerde de tuin. Zakken vruchtbare aarde had hij erop gestort toen ze hier kwamen wonen. Een mooi gazon was het en in de zomer hield hij het zorgvuldig bij. In de borders floreerden rozen, roze pampasgras en maagdenpalm. Opgegroeid op de kleigrond, in een dorp aan de Oosterschelde, was hij toch van de zandgrond gaan houden. Hij inspecteerde de lucht, de zon probeerde door het wolkendek te komen. Hij ging naar binnen, de stilte viel als een deken op hem. Een gevoel, dat hem terugbracht naar vroeger. Zijn ouders, altijd druk in het hotel-café-restaurant aan de kust, bedienden de gasten, terwijl hij op zijn kamer Alleen op de wereld las. Remi was zijn beste vriend. Hij glimlachte bij de herinnering aan zijn lievelingsboek. Het stond nog steeds op een prominente plaats in zijn boekenkast.

Die stilte in huis... Hij miste de autogeluiden van Mees als hij met zijn legoauto door de kamer toerde en de verhalen van Kathleen over haar vriendinnetjes en haar gesprekken met haar lievelingsbarbie. Een half gebouwde garage van lego stond in de speelhoek. Mees had de bouwtekening ernaast gelegd, zodat hij direct kon beginnen als hij thuiskwam. De barbies van Kathleen glimlachten sereen. Zijn blik viel op de boot van Playmobil op de kast. In het ziekenhuis had hij hem samen met Alrik in elkaar gezet. Een glimlach trok over zijn gezicht. Hoe trots was Alrik geweest toen de boot

op de vensterbank van de ziekenkamer stond. Hij kon zijn ogen er niet vanaf houden. De uren waren omgevlogen, kostbare herinneringen, hij koesterde ze. Terwijl hij de trap beklom, dacht hij eraan dat Kathleen en Mees voor het eerst zonder Alrik bij opa en oma in Zeeland logeerden. Zijn hand omknelde de leuning.

In hun slaapkamer zat Clara. Ze had een trui aangetrokken en de kastdeur stond open. Ze staarde voor zich uit. Waar denk je aan, wilde hij vragen. Maar dat was vragen naar de bekende weg. ‘Laten we aan de tuin beginnen.’ zei hij.

Ze reageerde niet.

Hij verdween in de badkamer en draaide de kraan open. Het water spetterde op zijn lichaam. Hij depte zijn ogen droog met een washandje.

‘Kom Clara,’ zei hij, toen hij aangekleed voor haar stond, ‘we gaan naar beneden, nog een kop koffie drinken.’

Ze wreef met beide handen haar gezicht en stond op. ‘Ja.’ Ze sloot de deur van de kast.

Clara harkte de bladeren bijeen en voerde ze af naar de groene container.

Carel wiede het onkruid en snoeide de laurierhaag. De tegels van het tuinpad waren groen uitgeslagen en hij vroeg zich hardop af of hij ze in het voorjaar zou ontgroenen of nu.

‘Laten we het nu maar aanpakken,’ zei Clara, ‘het voorjaar duurt nog lang.’

Met een scherp mesje haalde hij het onkruid tussen de tegels vandaan. ‘Ik heb dat ontgroeningsspul niet meer in huis,’ zei hij.

‘Ik ga wel.’ Clara veegde haar kleren schoon, liep naar binnen en trok haar jas aan. Ze fietste naar de tuinwinkel. De wind waaide om haar oren. Haar benen gingen snel in het rond en ze schakelde een versnelling hoger. Bij het tuincentrum zette ze de fiets tegen de muur en kocht ze een paar flacons ontgroening van HG. In de grote bloembakken zag ze rode rozen staan. De blaadjes vouwden zich om

elkaar heen, sierlijk krullend aan het eind en eindigend in een rode knop. Een rode gloed schemerde voor haar ogen. Alrik op het voetbalveld in een rood shirt. Hij trapte de bal in het doel, juichte. Zijn teamgenoten hingen aan zijn nek. Terwijl ze een bos rozen pakte, zag ze hem liggen in het hoge bed. De verpleegster had zijn voetbalshirt aangetrokken, rood met een geel embleem.

Terwijl de zuster bezig was aan het kleine aanrecht, zei ze dat ze naar huis konden gaan. Straks zou hij naar de aula gebracht worden en daar blijven, totdat de lijkauto hem kwam ophalen. ‘Alles komt in orde,’ besloot ze.

Er komt nooit iets meer in orde, dacht Clara, terwijl ze de rode rozen tegen zich aandrukte. Een doorn verwondde haar hand. Ze merkte het niet. Samen hadden ze gekeken naar hun overleden kind, Carel en zij. Hij had de strijd tegen kanker verloren. Acute myeloïde leukemie. Zijn dappere strijd, zijn lijden was voorbij. De ochtend toverde een serene uitdrukking op zijn gezicht en zijn handen lagen opgevouwen op het witte laken. Ze pakte zijn hand, hij was nog warm.

‘Kom,’ zei Carel. ‘We gaan naar Kathleen en Mees.’

Ze keek naar zijn gezichtje, dat zo graag lachte. Hoe is het mogelijk, dacht ze. Ze kon het niet vatten, wreef over haar voorhoofd. Ze moest hem toch nog voorbereiden op het leven? Hem beschermen voor de gevaren, hem vertrouwen geven om, waar het kon, zelf zijn weg te kiezen, en hem alert maken op het verschil daartussen. Ze was niet klaar met Alrik op te voeden.

‘Hij is vredig ingeslapen,’ zei ze.

Carel knikte, duwde haar met zachte dwang naar de deur.

De zuster hilde toen ze haar een hand gaven en bedankten voor de goede zorg. Ze keken naar haar tranen alsof ze niets met hen te maken hadden.

Ze verlieten het kamertje, waarin Alrik had gevochten, had gehuild, en had geschaterd om de malle gezichten die Kathleen en Mees hadden getrokken voor het raam.

Hand in hand liepen ze naar de uitgang van het ziekenhuis. Ze stopten, keken elkaar aan, en in elkaars ogen lazen ze dat het waar was.

‘Kunt u het vinden?’ vroeg een jonge man in een groen overal.

Ze drukte de rode rozen dicht tegen zich aan. Het vriendelijke gezicht van de jongeman, ze glimlachte.

Ze zijn mooi,’ zei hij, ‘ze zullen uw kamer opfleuren. U moet ze met een scherp mes scheef afsnijden en de voeding in lauwwater oplossen, daarna pas de vaas met koud water bijvullen en elke dag het waterpeil in de vaas controleren en zo nodig bijvullen.’

Ze bedankte hem, betaalde aan de kassa, fietste naar de supermarkt en kocht twee tompoezen. Thuis zette ze de rozen in een glazen vaas op de keukentafel. In het licht van de schrale herfstzon kleurden de muren lichtroze. Ze zette koffie, legde het gebak op een schoteltje en ging naar buiten.

Ze zaten op de rand van de tuintafel toen ze vertelde van de rode rozen.

Ze aten de tompoezen. Eerst het roze dakje van bladerdeeg, daarna de gele room en dan de onderkant. Ze lachten. Zo at Alrik zijn tompoes.

We moeten vaker rode rozen kopen en tompoezen eten,’ zei Carel, ‘we worden er blij van.’ Een traan drupte op de kraag van zijn tuinjack.

De lichten in de Europoorttunnel schenen oranje-rood. Auto’s raasden langs hen heen.

‘Nog ruim honderd kilometer en dan zijn we er,’ zei Carel. Hij nam de afslag naar Zierikzee en reed de snelweg op. Daar lag de Oosterschelde, licht en weids. Carel draaide het portierrampje open. Hier, in deze lucht, waren ze opgegroeid, gingen ze naar het strand, leerden ze zwemmen, bakten ze stokbrood op het strand, hadden ze elkaar ontmoet in de cafetaria van Ceel en gaf hij haar de eerste kus. Ademloos had ze hem terug gekust, hij wist het nog goed.

Witte flarden wolken hingen in het blauw boven het water.

Carel snoof de geur van het water op. Hij duwde haar tegen haar arm en lachte.

Ze schrok. Carel genoot. Ze haalden twee kinderen op in Zeeland in plaats van drie. Maar hij genoot. Van opzij keek ze hem aan, zijn blonde haren waren te lang en zijn blauwe ogen tuurden over de weg. Hij reed aandachtig. Ze legde haar hand op zijn bovenbeen. Zijn been was warm. Hij legde zijn rechterhand boven op die van haar.

Een uur later stopten ze voor het huis van de ouders van Carel. Kathleen en Mees renden naar de auto. Ze knuffelden en kusten.

Carel tilde ze om beurten de lucht in. Ze gilden van opwindning en plezier.

De kleine kamer was vol. Op tafel stonden Zeeuwse bolussen van de bakker op de Ring. De kinderen kregen limonade en er was koffie met opgeklopte, gekookte melk.

Opa vertelde. Elke dag waren ze naar het stille strand gefietst om schelpen te zoeken en de getijden te zien komen en gaan. En ze hadden zes botten gevangen.

‘En opgegeten,’ riep Kathleen.

Mees liet een paddenstoel zien, zelf gezaagd met de figuurzaag en geverfd. Hij danste door de kamer. ‘Ik neem hem mee naar huis,’ zong hij.

Kathleen rolde het ronde punniklint om haar hand tot het een dot was van verschillende kleuren wol.

‘Mooi zeg,’ zei oma en ze streek even over Kathleens krullen.

‘Wij hebben creatieve kinderen,’ zei Carel. Hij stootte Clara tegen haar ellenboog.

Ze nam een slokje koffie en prikte de bolus aan een vork. Terwijl ze een hap nam, zag ze de brandweerauto van Alrik in een hoekje op de grond staan. Ze legde de bolus terug op het bordje en zocht in haar tas naar sigaretten, maar ze rookte allang niet meer. Ze stond op om oma te helpen in de keuken met de boterhammen. Ze zouden ze aan het stille strandje opeten, met hun jassen aan.

Oma schonk thermosflessen vol met thee.

*Langs de krekens en de caissons liepen ze naar het stille strand.
Op de pier stond een man te vissen. Een eenzaam figuur in de verte.
Zijn hengel zweefde door de lucht, hij haalde een vis binnen.*

‘Hij heeft beet!’ riep Mees.

*Opa zette zeven plastic bekers op de blauwe stenen. Hij schonk ze
vol tot aan de rand en deelde ze uit. Zijn beweging stokte toen hij de
laatste beker wilde aanreiken. Tranen sprongen in zijn ogen. De
beker in zijn hand trilde, hij wendde zich af naar de zee.*

*Clara stond op en pakte de beker van hem aan. Ze dronk Alriks
thee in kleine slokjes.*

De golven bulderden op het strand.

*Opa en oma zwaaiden totdat de auto de bocht omging. De kinderen
sliepen voor ze in Rotterdam waren.*

Thuis stonden de rode rozen op tafel.

OVERIJSEL, 1999

DINER

De catering bracht het diner in piepschuim dozen. Ze zetten ze op het aanrecht in de keuken en liepen heen en weer. De tocht uit de voordeur streek langs haar voeten. Haar tenen in de pumps met open neus werden koud.

Ruud rekende af. Hij had de tafel gedekt met het zilveren bestek en het Wedgwood servies. Hij lachte naar haar en keurde haar jurk. 'Je bent een prinses, je bent mooi. Ik hou van je.' Zijn ogen gingen langs haar lichaam. Hij wierp haar een handkus toe.

'Ik ook van jou,' zei ze. Ze hield van zijn humor en zorgzaamheid, van zijn stabiliteit. Hij gaf haar precies wat ze nodig had en ze genoot van zijn complimenten. Ze keek op de klok, de gasten zouden om zeven uur komen, dus ze had nog een halfuur.

Ruud schikte de glazen, vouwde de servetten en legde ze boven de borden. Het waren papieren servetten met fijne bloemetjes en takjes groen. Hij had ze zelf gekocht bij Dille & Kamille.

In de winkel had Kathleen het benauwd gekregen, ze was naar buiten gegaan en zag een jongen van een jaar of tien. Een jongensgezicht, de geur van de aarde en de golven op het strand, riep de beelden op van haar broertje Alrik, zijn blonde haar en guitige oogopslag. Alsof ze in haar lagen te wachten om tevoorschijn te komen. Twaalf jaar was ze, het was nu achttien jaar geleden. Toen haar ouders haar het vreselijke nieuws hadden verteld, was ze elastiektwist gaan doen met de buurmeisjes. Ze was zo blij geweest dat haar ouders weer thuis waren, terug uit dat ziekenhuis. Ze wist nog heel goed wat ze toen voelde. Ze wilde dat alles weer gewoon was, maar toen ze hoorde dat Alrik was overleden, wilde ze weg, omdat het nooit meer goed zou worden. Ze liep de tuin in om te kijken waar Minoes en Cleo waren. Ze lagen in de poezenmand op het terras, in elkaar verstrengeld. Ze boog en aaide ze over hun kopjes. Ze openden hun oogjes niet.

Het was een zachte avond, begin april, ze snoof de lentegeur op. De schemer rolde zich uit over de tuin en legde er een grijze gloed over. Ze stapte op het gras en richtte haar blik naar de groene beuk. Straks zou de tuinmerel er zijn nestje bouwen van takjes en droog gras. Elk jaar hoorde ze de kuikens piepen en zag ze de ouders heen en weer vliegen met wormen of ander voedsel in hun snavel. Ze streelde de stam van de beuk, wilde hem omarmen als ze zeker had geweten dat niemand het zou zien. Ze verlangde naar de zomer, die elk jaar kwam met de verwachting dat er iets bijzonders stond te gebeuren, dat haar voorspelbare leven zou doorbreken. Alles bleef echter hetzelfde, maar de hoop deed haar er elk jaar naar uitzien. Onverbeterlijk was ze. Ze keek op haar horloge. Het was zeven uur, ze moest naar binnen voor de gasten, die voor de veertigste verjaardag van Ruud kwamen. Ze draalde, bekeek haar pumps en liep over het tuinpad naar de bijkeuken. Met een borstel veegde ze de kleigrond van haar hakken. Toen ze

de huiskamer binnenkwam, zag ze hen al staan. Tonia en Robert, Greetje en Steven, en Suzan met André. Ze stonden in een kring, midden in de kamer. Ze rechtte haar rug en liep met een glimlach op haar gezicht de kamer in. Ze hield haar buik in om die perfect te laten lijken.

Ruud schonk de glazen vol. Zijn gezicht lichtte op toen hij haar zag. Ze gaf handen, drukte kussen op hun wangen en zei dat ze het zo leuk vond dat ze gekomen waren. Ze pakte een glas witte wijn aan van Ruud en gaf hem een blik van verstandhouding. Alles was goed, betekende dat. Ze luisterde naar het verhaal van Robert, die een fervent belegger was en vertelde hoe je de grootste winsten kon genereren. Nee, ze deed niet aan beleggingen, bemoeide zich niet met de financiën, dat was het terrein van Ruud. Maar ze toonde interesse, het was een intelligent spel, knap. Robert kwam goed los.

De avond viel en Ruud knipte de lampen aan. De gasten werden weerspiegeld in de ramen, een gezelschap van geslaagde mannen en vrouwen.

Ze belegde een toastje met kaas en gaf het aan Tonia. Ze zou willen dat ze net zo vrolijk en los was als Tonia. Ze hadden elkaar op de universiteit ontmoet, studeerden filosofie. 'Ik ruik het voorjaar,' zei ze, 'heerlijk!'

'Wat woon je hier mooi,' zei Tonia. 'Ben je gelukkig, Kathleen?'

Ze schrok. 'Ja, natuurlijk.'

'In een relatie is niets natuurlijk,' zei Tonia.

'Pardon? Ik heb alles, een lieve man, een baan... alles eigenlijk.' Ze aarzelde.

'Zomaar een vraag, Kathleen. Je hoeft niet te schrikken.' Licht streelde Tonia met haar vingertoppen haar wang.

'Ben jij gelukkig met Robert?'

Tonia lachte. 'Hij houdt van me.' Ze haalde haar schouders op. 'Ik heb van alles genoten, nu is het soms saai. Ik had mijn

vrijheid lief, de vrijheid van nieuwe mensen ontmoeten, reizen en grootse dingen ondernemen. Nu ben ik eraan toe om een ander deel van mezelf te ontwikkelen.' Ze wachtte even en zei: 'Ik kon niet zonder de bewondering van een man. Verslaafd was ik eraan, maar ik hou van Robert.'

'Ach nee.' Kathleen zei het automatisch. Iedereen wist dat Tonia af en toe een uitstapje maakte en niemand geloofde dat Robert dat niet wist. Tonia was charmant, lief en gevoelig. De liefste vriendin, die je je kon wensen en ze leefde onbekommerd mee met je wel en wee.

'Ik ben zwanger,' zei Tonia. 'Het echte leven is begonnen.' Ze streelde haar nog platte buik.

'Van harte, wat fijn voor jullie,' zei Kathleen. 'Weet iedereen het al?' Ze voelde jaloezie omhoog kruipen. Ze keek naar de buik van Tonia in de witte spijkerbroek. De baby zou daar groeien in de warmte van haar baarmoeder.

'Nee, jij bent de eerste. Nog even niets zeggen.' Een glans verlichtte het gezicht van Tonia.

'Wat ben je blij!' Kathleen kuste haar op haar wang.

'Ja,' zei Tonia. 'Over krap een half jaar ben ik moeder.'

Tonia, de vrolijke losbol, was thuisgekomen.

De avond vorderde. Ze aten, dronken en praatten. Gesettelde mensen. Waren ze net zo eenzaam als zij? Ze vertelden elkaar hun successen, verhalen die telden. Ze dronken te veel, werden loslippig en lachten om alles. Morgen weer naar het kantoor, de praktijk of de rechtbank. Vanavond was alles leuk en goed, morgen in pak naar de trein en met de rolkoffer vol belangrijke papieren over het perron.

De tijd van kinderen krijgen was begonnen. Ze zag het om zich heen gebeuren. Zij wilde geen kind. De angst om het te verliezen zou haar verlammen. Ze zag Tonia praten en lachen, onbezorgd gelukkig. Ze wilde naar buiten, zichzelf voorbij-